

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-12>

Нестеренко Андрій, викладач кафедри рисунка, ХДАДМ, аспірант, Харків, Україна (науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор кафедри теорії і історії мистецтва ХДАДМ, член-кор. НАМУ, Л. Соколюк)

СТИЛЬОВИЙ РОЗВИТОК НАСТІННОГО МАЛЯРСТВА XVII–XVIII ст. В ДЕРЕВ'ЯНИХ ЦЕРКВАХ ЗАКАРПАТТЯ

Ключові слова: церковний стінопис, XVII – XVIII ст., дерев'яні церкви Закарпаття, стильовий розвиток.

Nesterenko Andrii. Teacher of the department of drawing, Kharkiv State Academy of Design and Arts. Postgraduate student of the 4th year of study (academic mentor: L.D. Sokolyuk, doctor of art history, professor, corresponding member of the National Academy of Arts of Ukraine, professor of the Department of Art Theory and History of the Kharkiv State Academy of Design and Arts.)

THE STYLISTIC DEVELOPMENT OF WALL PAINTING OF THE 17th–18th CENTURIES IN THE WOODEN CHURCHES OF TRANS-CARPATHTIA

Abstract. Church painting of the 17th–18th centuries in wooden churches of Transcarpathia is considered. It was determined that its stylistic development took place under the influence of folk art. It was revealed that the wall painting is characterized by a combination of elements of different styles in iconographic plots.

Key words: church wall painting, 17th – 18th centuries, wooden churches of Transcarpathia, stylistic development.

Віднесення храмового розпису до певного стилю відбувається через аналіз його типологічної структури, наявність в ній характерних стильових елементів. Важливим є врахування впливу місцевих традицій. В епоху ренесансу, який в найвіддаленіші куточки України прийшов значно пізніше, в «оригінальному українському ренесансі» вдало поєдналися головні ознаки європейського ренесансу із «старими кращими прикметами візантійського стилю»: у «виразному реалістичному іконографічному» зображенні «чітких постатей, захована була і символічність у змісті та яскрава барвистість і декоративність у формі ...» [Битинський М. Українське малярство. Торонто, 1970. с. 13]. В закарпатських церковних розписах

XVII – XVIII ст. зберігаються атрибути візантійського стилю: «... глибока релігійна символіка змісту, виявлена гармонійно відповідною схематично-стилізованою декоративною формою» [Битинський, с. 9].

Стиль бароко в церковному малярстві, що слідував за ренесансом, в Україні з'явився «в самім початку XVII ст. безпосередньо з Італії» через митців-архітекторів, які працювали в Києві та в Західній Україні [Битинський, с. 16]. Бароковий стиль вписався в українське мистецтво широко та органічно: «нова стильова мода легко запанувала, бо відповідала психологічному загальному настроєві і тягові мас до пишноти і мальовничої декоративності» [Битинський, с. 16]. Важливо відмітити, що бароко, як і ренесанс, в церковному малярстві був прийнятий «не пасивно, не сліпо», а «активно», його особливості були синтезовані з «власними уподобаннями і традиціями давнішніх мистецьких засад» [Битинський, с. 17].

Церковний живопис XVII – XVIII ст. в дерев'яних церквах в Крайниково, Новоселиці, Середньому Водяному, Олександрівці, Колодному, Сокирниць на Закарпатті, що зберігся до нашого часу як унікальний взірець настінного малярства своєї епохи, чітко розмежувати за стилістичними ознаками складно. Стінопису цього періоду характерне поєднання в іконографічних сюжетних сценах різностильових елементів. Проте, в одній групі настінних розписів, наприклад, в Крайниково, простежується підпорядкування композицій архітектурному простору, чіткість ліній, перевага рис ренесансу, а в другій групі, наприклад, в Колодному, – ознаки барокового стилю, вільні лінії, які можуть, навіть, суперечити архітектурному простору. Інтерференція проявляється в іконографічних програмах, стилістичних конструкціях, композиційних прийомах. В настінних розписах простежується вплив народного мистецтва, застосування церковними художниками місцевих реалістичних елементів. Слід відмітити, що орнаментальні мотиви, які прикрашають іконографічні сюжети, також виконано різностильовим поєднанням.

Отже, в настінному малярстві XVII – XVIII ст. в дерев'яних церквах на Закарпатті відбувався своєрідний процес стильового переходу від «європейського» ренесансу, із збереженням головних ознак візантійського стилю, до бароко з новими структурними елементами, під впливом народного мистецтва.